

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету інформаційних
технологій
Т.О. Говорушенко
_____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Філософія науки

Галузь знань 12 – Інформаційні системи та технології
Спеціальність 126 – Інформаційні системи та технології
Рівень вищої освіти - Третій (освітньо-науковий)
Освітньо-наукова програма 126 - Інформаційні системи та технології
Обсяг дисципліни 4,0 кредити ЕКТС **Код дисципліни** – ОЗП.01
Мова навчання - українська
Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)
Факультет інформаційних технологій
Кафедра філософії та соціально-гуманітарних наук

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
				Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Разом	Лекцій	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
Д	1	1	4,0	120	17	-	34	-	69	-	-	-	+
Разом ДФН				120	17	-	34	-	69	-	-	-	1

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової підготовки докторів філософії 126 – Інформаційні системи та технології

Програма складена проф. Петрук Н.К.

Схвалена на засіданні кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук

Протокол № 1 від "30" серпня 2024 р.

Зав. кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук проф. Петрук Н.К.

Робоча програма розглянута та схвалена Вченою радою факультету інформаційних технологій

Голова Вченої ради

Підпис

Говорушенко Т.О.
Ініціали, прізвище

Хмельницький, 2024

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ
Опис дисципліни (анотація)

Тип дисципліни	Нормативна
Рівень вищої освіти	Третій
Мова викладання	Українська
Рік навчання	Перший
Семестр	Перший
Кількість встановлених кредитів ЄКТС	4
Форми навчання, для яких викладається дисципліна	Денна

Результати навчання:

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: визначати та аналізувати основні проблеми філософії науки; використовувати категоріальний апарат філософії в аналізі наукових проблем; вільно оперувати методами, прийомами та засобами наукового пізнання; чітко формулювати методологічні принципи філософії науки, на основі яких здійснюється наукове дослідження в галузі інформаційних систем та технологій; досліджувати наукову проблему з урахуванням соціокультурного контексту, окреслювати ціннісні та моральні аспекти в науці.

Зміст навчальної дисципліни: Філософія науки як галузь філософського знання. Предмет і зміст філософії науки. Становлення і розвиток філософії науки. Основні теми та концепції сучасної філософії науки. Наука як предмет філософського осмислення. Наукове пізнання. Генеза наукового пізнання. Основні історичні етапи розвитку науки. Структура наукового пізнання. Методологія науки. Стратегія наукового дослідження в постнекласичній науці. Гуманітарне пізнання та його особливості. Аксиологічні проблеми науки.

Запланована навчальна діяльність: лекцій 17 год., семінарські заняття 34 год., самостійної роботи 69 год.; разом 120 год.

Методи викладання: словесні (розповідь, пояснення, бесіда), дискусії, інтерактивні, проблемні, частково-пошукові методи.

Форми та критерії оцінювання: усне опитування, тестування, іспит

Вид семестрового контролю: іспит

Навчальні ресурси:

1. Добронравова І. Практична філософія науки. Київ: Університетська книга, 2023. 352 с.
2. Карівець В., Кадикало А. Сучасна філософія науки: теми й проблеми. Львів: Новий світ-2000. 141 с.
3. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Філософія науки. – Хмельницький: ХНУ, 2018. 366 с.
4. Філософія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко В.Л. та ін.; за ред. Добронравової І.С. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.
5. Філософія науки і культури. Словник /за ред. Н. Хамітова. – Київ: Центр учбової літератури, 2024. 438 с.
6. Модульне середовище для навчання MOODLE. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnpu.edu.ua/course/view.php?id=5219>

Викладач: доктор філос. наук, професор Петрук Н.К.

1. ВСТУП

Філософія науки – це дисципліна, вивчення якої спрямовано на розуміння науки як особливої форми людської діяльності, культурного та соціального феномена. Знання основних проблем, тенденцій розвитку науки та наукового пізнання є необхідним при вирішенні важливих дослідницьких завдань. Вивчення курсу «Філософія науки» обумовлюється потребою теоретичної, філософської підготовки майбутніх докторів філософії з інформаційних систем та технологій до наукової діяльності, розвитку їх інтелектуального потенціалу, необхідністю дотримання вимог методології наукового дослідження, здійснення наукового пошуку з урахуванням значимості соціокультурних норм та людських цінностей, виконання завдань інноваційного характеру. Особлива увага при вивченні курсу приділяється трансформаціям науки і наукового пізнання в сучасному світі й впливу їх на переосмислення змісту знань у галузі інформаційних технологій

Мета дисципліни – на основі знання про науку як систему знань, соціальний інститут і феномен культури, розвивати у майбутніх фахівців інтелектуальний потенціал, здатність до розв'язання дослідницьких та інноваційних завдань у галузі інформаційних систем та технологій, до генерування нових ідей, успішної професійної самореалізації у виробничій та науковій сферах.

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

- компетентності:

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні науково-прикладні задачі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері інформаційних систем та технологій, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні науково-прикладні задачі у сфері інформаційних систем і технологій та з дотичних до міждисциплінарних напрямів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

- програмні результати навчання:

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з ІСТ і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інноваційної діяльності.

ПРН03. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень, математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні наукові дані.

ПРН04. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері ІСТ та дотичних міждисциплінарних напрямках.

ПРН05. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження інформаційних систем і технологій з використанням сучасних методів дослідження, технічних, програмних засобів та з дотриманням норм академічної і професійної етики.

ПРН06. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні науково-прикладні задачі ІСТ з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

Предмет дисципліни: наука як діяльність з виробництва знань, соціальний інститут і феномен культури, загальні тенденції формування та розвитку наукового пізнання.

Завдання дисципліни – осмислення науки як специфічного духовного феномена; з'ясування різних аспектів взаємодії філософського і наукового знання; аналіз основних концепцій сучасної філософії науки; розуміння сутності наукового знання; дослідження генези наукового пізнання; аналіз основних епістемологічних концепцій в сучасній науці; окреслення особливостей гуманітарного пізнання, його взаємодії з технічним і природничонауковим; вивчення основних проблем аксіології науки; формування компетентності застосовувати методологічні засади філософії науки в конкретно-науковому пізнанні, з'ясування місця сучасної науки в системі соціальних норм і загальнолюдських цінностей.

2. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	Семінарські заняття	самостійна робота
Тема 1. Філософія науки як галузь філософського знання. Предмет філософії науки	2	4	7
Тема 2. Становлення і розвиток філософії науки	2	4	9
Тема 3. Основні теми та концепції сучасної філософії науки	2	4	8
Тема 4. Наука як предмет філософського осмислення. Наукове пізнання	2	4	7
Тема 5. Генеза наукового пізнання. Історичні етапи розвитку науки	2	4	9
Тема 6. Структура наукового пізнання. Методологія науки	2	4	8
Тема 7. Стратегія наукового дослідження в постнекласичній науці	2	4	7
Тема 8. Гуманітарне пізнання та його особливості	2	4	7
Тема 9. Аксіологічні проблеми науки	1	2	7
Разом за семестр	17	34	69

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія науки як галузь філософського знання. Предмет філософії науки. Зміст філософії науки. Особливості філософської рефлексії над наукою. Наукове пізнання як соціокультурний феномен. Передумови виникнення філософії науки як галузі філософського знання. Взаємодія науки і філософського знання. Основні концепції співвідношення філософії і науки. Міждисциплінарний синтез знань і розвиток філософії науки. Література: [1, с.3-10]; [2, с. 13-30], [3, с.5-19], [4, с.5-27], [5], [6]	2
2	Тема 2. Становлення і розвиток філософії науки. Становлення філософії науки і розвиток позитивістської філософії. «Перший» позитивізм. Концепція наукового пізнання в «першому» позитивізмі. О. Конт, Г. Спенсер, Дж. С. Міль. Класифікація наук. Другий позитивізм (емпіріокритицизм) та обґрунтування фундаментальних понять і принципів наук. Неопозитивізм. Логічний позитивізм. «Віденський гурток». Неопозитивістська концепція співвідношення емпіричного і теоретичного знання. Література: [2, с. 13-30], [3, с.5-13], [4, с.5-27], [5], [6]	2
3	Тема 3. Основні теми та концепції сучасної філософії науки. Критичний раціоналізм К. Поппера. Принцип фальсифікації. І. Лакатос: концепція дослідницьких програм. Філософія науки Т. Куна.	2

	Поняття парадигми. «Анархістська епістемологія» П. Фейєрабенда. Проблема наступності наукових знань у сучасній філософії науки. Тематичний аналіз науки Дж. Холтона. Концепція особистісного знання М. Полані. Концепція філософії науки С. Тулміна. Література: [2, с. 25-40], [3, с.19-51], [4, с.39-60], [5], [6]	
4	Тема 4. Наука як предмет філософського осмислення. Наукове пізнання. Феномен науки. Наука як вид пізнання і людська діяльність. Об'єкт і предмет науки. Особливості наукового пізнання. Наука як соціальне явище. Філософія як знання про науку. Сутність знання. Знання та інформація. Класифікація форм знання. Критерії науковості. Проблема демаркації в науці. Будова наукового знання. Література: [2, с. 13-30], [3, с.71-99], [4, с.20--42], [5], [6]	2
5	Тема 5. Генеза наукового пізнання. Історичні етапи розвитку науки. Передумови виникнення науки як соціокультурного феномена. Наукове знання в культурі Стародавньої Греції та Риму. Специфіка наукового мислення в середні віки. Світоглядне оновлення науки в добу Відродження. Класична наука і механістична картина світу. Особливості неklasичної науки. Постнеklasична наука, її головні риси. Література: [2, с. 45-60], [3, с.99-127], [4, с.51-70], [5], [6]	2
6	Тема 6. Структура наукового пізнання. Методологія науки. Структура та елементи наукового пізнання. Рівні наукового дослідження. Емпіричний рівень пізнання. Методи емпіричного пізнання. Теоретичний рівень пізнання. Методи теоретичного пізнання. Загально-логічні методи наукового пізнання. Теоретичні засади наукового пізнання. Основні форми наукового пізнання. Проблема. Факт. Гіпотеза. Теорія. Ідея. Концепція. Література: [1, с.95-120]; [2, с. 35-48], [3, с.137-157], [4, с.85-100], [5], [6]	2
7	Тема 7. Стратегія наукового дослідження в постнеklasичній науці. Постнеklasична наука і формулювання нових цілей дослідження. Синергетика як нова парадигма наукового дослідження. Основні ідеї синергетики. Концепція глобального еволюціонізму і сучасна наука. Коеволюція. Антропний принцип у науці. Міждисциплінарний синтез знань і перспективи розвитку науки. Раціональність у сучасній культурі. Наука і псевдонаука. Література: [1, с.125-143]; [2, с.98-110], [3, с.177-205], [5], [6]	2
8	Тема 8. Гуманітарне пізнання та його особливості. Формування основ соціально-гуманітарних наук. Гуманітарні та природничі науки. Методологія гуманітарного пізнання. Культурно-антропологічний підхід у гуманітарних науках. Феноменологія і герменевтика як засади розуміння соціокультурної реальності. Гуманітарні науки в глобальному світі. Література: [1, с.185-200]; [2, с. 110-120], [3, с.205-227], [4, с.160-175], [5], [6]	2
9	Тема 9. Аксіологічні проблеми науки. Пізнання і цінності. Співвідношення істинності та цінності. Цінність та оцінка. Взаємозв'язок наукових і соціальних цінностей як умова сучасного розвитку науки. Ціннісно-нормативні структури наукового пізнання. Ціннісні орієнтації вченого в науці. Свобода наукового	1

	пошуку і соціальна відповідність ученого. Література: [1, с.205-238]; [2, с.121-135], [3, с.227-249], [4, с.243-251], [5], [6]	
Разом за семестр:		17

3.2 Зміст лабораторних (практичних, семінарських) занять

Перелік семінарських занять для аспірантів

№ Теми	Тема семінарського заняття	Години
1	Тема 1. Філософія науки як галузь філософського знання. Предмет філософії науки. Література: [1, с.3-10]; [2, с. 13-30], [3, с.5-19], [4, с.5-27], [5], [6]	4
2	Тема 2. Становлення і розвиток філософії науки. Література: [2, с. 13-30], [3, с.5-13], [4, с.5-27], [5], [6]	4
3	Тема 3. Основні теми та концепції сучасної філософії науки. Література: [2, с. 25-40], [3, с.19-51], [4, с.39-60], [5], [6]	4
4	Тема 4. Наука як предмет філософського осмислення. Наукове пізнання. Література: [2, с. 13-30], [3, с.71-99], [4, с.20--42], [5], [6]	4
5	Тема 5. Генеза наукового пізнання. Історичні етапи розвитку науки. Література: [2, с. 45-60], [3, с.99-127], [4, с.51-70], [5], [6]	4
6	Тема 6. Структура наукового пізнання. Методологія науки. Література: [1, с.95-120]; [2, с. 35-48], [3, с.137-157], [4, с.85-100], [5], [6]	4
7	Тема 7. Стратегія наукового дослідження в постнекласичній науці. Література: [1, с.125-143]; [2, с.98-110], [3, с.177-205], [5], [6]	4
8	Тема 8. Гуманітарне пізнання та його особливості. Література: [1, с.185-200]; [2, с. 110-120], [3, с.205-227], [4, с.160-175], [5], [6]	4
9	Тема 9. Аксиологічні проблеми науки. Література: [1, с.20-238]; [2, с.121-135], [3, с.227-249], [4, с.243-251], [5], [6]	2
Разом за 1 семестр		34

3.3 Зміст самостійної (індивідуальної) роботи

Самостійна робота аспірантів денної форми навчання полягає у систематичному опрацюванні лекційного матеріалу, підготовці до семінарських занять, роботі з першоджерелами, тестуванні за пройденим матеріалом тощо.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Словесні (розповідь, пояснення, бесіда), дискусії, інтерактивні, проблемні, частково-пошукові методи.

5. ФОРМИ І МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль здійснюється під час семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочим планом дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі іспиту. Загальна оцінка виводиться із врахуванням підсумкової оцінки за результатами поточного контролю видів діяльності, передбачених

робочою програмою, та оцінки з підсумкового контрольного заходу.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з врахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих її видів робіт.

При оцінюванні знань аспірантів використовуються різні засоби контролю, зокрема: усне опитування на семестрових заняттях; засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем; контроль здійснюється згідно з робочою програмою дисципліни.

Для семінарських занять викладач встановлює обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати аспірант впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни (кількість оцінок до атестації та після атестації визначено в електронному журналі).

При оцінюванні знань аспірантів викладач керується такими критеріями.

Оцінку „відмінно” аспірант отримує за глибоке і повне опанування змісту навчального матеріалу, в якому він легко орієнтується, понятійного апарату, за уміння зв'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, формулювати і обґрунтовувати свої судження, вибирати конструктивні рішення. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі).

Оцінку „добре” аспірант отримує за повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі, свідоме використання знань для вирішення практичних завдань, грамотний виклад відповіді. При цьому враховується те, що у змісті й формі відповіді могли бути окремі неточності (похибки), нечіткі формулювання тощо. Відповідь аспіранта має будуватись на основі самостійного мислення.

Оцінки "задовільно" заслуговує аспірант, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, виконав практичні завдання, що передбачені програмою. Як правило, відповідь аспіранта будується на рівні репродуктивного мислення, аспірант слабо знає структуру курсу, допускає помилки у відповіді тощо.

Оцінка „незадовільно” виставляється, коли аспірант має розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні конкретних завдань.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання аспірантів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота									Самостійна, індивідуальна робота	Форма семестрового контролю
Семінарські заняття									Тестовий контроль:	Іспит
1	2	3	4	5	6	7	8	9	Т 1-9	
ВК: 0,4									0,2	0,4

Умовні позначення: Т – тема дисципліни; ВК – ваговий коефіцієнт.

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного аспіранта складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати аспірант, складає 20. Тестування аспірант може пройти в он-лайн режимі в модульному середовищі.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою.

Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється аспіранту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–11	12-14	15-18	19-20
Оцінка	2	3	4	5

Якщо аспірант отримав негативну оцінку, то він має перездати її в установленому порядку, але обов'язково до терміну наступного контролю.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Іспит виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав аспірант з дисципліни, знаходиться в межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за шкалою ЄКТС ставиться буквене позначення оцінки, що відповідає набраній аспірантом кількості балів.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інтервальна шкала балів	Вітчизняна оцінка	
A	4,75–5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25–4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

7. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ АСПІРАНТІВ

1. Філософія науки як галузь філософського знання.
2. Предмет і зміст філософії науки.
3. Взаємодія наукового і філософського знання.
4. Історія становлення філософії науки.
5. Основні етапи розвитку філософії науки.
6. Позитивізм О. Конта, Г. Спенсера, Дж. С. Мілля («перший» позитивізм). Концепція наукового пізнання в «першому» позитивізмі.
7. Емпіріокритицизм (другий позитивізм). Проблема обґрунтування понять і принципів науки.
8. Неопозитивістська методологія наукового пізнання. Принцип верифікації.
9. Критичний раціоналізм К. Поппера. Принцип фальсифікації.
10. Розвиток філософії науки в другій половині XX ст.
11. Концепція історичної динаміки науки Т. Куна. Поняття парадигми.
12. Концепція дослідницьких програм І. Лакатоса.
13. «Анархістська епістемологія» П. Фейєрабенда.

14. Проблема наступності наукових знань (Дж. Холтон, М. Полані, С. Тулмін).
15. Постнекласична наука як прояв постмодерну.
16. Сутність пізнання: пізнання як відображення.
17. Специфіка філософського підходу до наукового пізнання. Гносеологія і епістемологія.
18. Сутність знання. Знання та інформація.
19. Класифікація форм знання. Наукове знання.
20. Структура емпіричного пізнання.
21. Структура теоретичного пізнання.
22. Стратегії наукового дослідження в постнекласичній науці.
23. Феномен науки. Наука як діяльність з виробництва знань.
24. Наукова картина світу.
25. Синергетика як міждисциплінарний напрям у сучасній науці.
26. Універсальний еволюціонізм – основа сучасної картини світу.
27. Раціональність у сучасній культурі. Наука і ненаука.
28. Сучасна наукова картина світу і нові світоглядні орієнтири цивілізаційного розвитку.
29. Структура і динаміка наукового знання.
30. Проблема класифікації наук.
31. Історичні етапи розвитку науки. Передумови виникнення науки.
32. Наукове знання в античній культурі.
33. Особливості розвитку науки в період еллінізму та в культурі Стародавнього Риму.
34. Наукове мислення і середньовічна картина світу.
35. Філософське та наукове знання в добу Відродження.
36. Наукова революція XVI - XVII ст. і становлення класичної науки.
37. Загально-логічні методи наукового пізнання.
38. Наукова революція кінця XIX - початку XX ст. і особливості некласичної науки.
39. Проблема демаркації в науці. Критерії науковості.
40. Функції наукового знання.
41. Наукове знання, його особливості.
42. Емпіричний і теоретичний рівні наукового пізнання.
43. Наукове пізнання як соціокультурний феномен.
44. Засади науки: ідеали та норми дослідження, наукова картина світу, філософські засади.
45. Ідеали та норми наукової діяльності.
46. Форми наукового пізнання.
47. Проблема розуміння та інтерпретації тексту в герменевтиці.
48. Філософські засади науки.
49. Стиль наукового мислення та його конкретно-історична специфіка.
50. Поняття наукового методу та його значення для науки.
51. Особливості гіпотетико-дедуктивного методу дослідження.
52. Наукові методи емпіричного дослідження.
53. Значення експерименту в науковій діяльності.
54. Наукові методи теоретичного дослідження.
55. Сучасна методологія наукового пізнання.
56. Абстрагування, ідеалізація, формалізація, аксіоматичний метод у науковому дослідженні.
57. Гіпотеза як форма теоретичного знання.
58. Аналіз і синтез.
59. Індукція і дедукція.
60. Механістична картина світу і особливості класичної науки.
61. Аналогія, моделювання.
62. Пізнання і цінності. Аксіологічні проблеми науки.
63. Істинність і цінність. Наукові і соціальні цінності.
64. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого.

65. Сцієнтизм і антисцієнтизм про роль науки в культурі.
66. Етика науки. Нормативні основи науки.
67. Наука як феномен культури.
68. Класифікація методів наукового пізнання.
69. Наука і релігія. Наука і філософія. Наука і право.
70. Синергетика як парадигма постнекласичної науки.
71. Феномен наукової революції.
72. Наука у сучасному глобальному світі.
73. Проблема, факт як форми наукового пізнання.
74. Теорія. Концепція. Ідея.
75. Роль математики у розвитку сучасної науки. Особливості побудови математизованих теорій в науці.
76. Специфіка гуманітарних і природничих наук.
77. Технічні науки та їх роль у розвитку наукового знання.
78. Роль міждисциплінарної взаємодії в сучасній науці.
79. Логічні засади і методологія дослідницько-інноваційної діяльності в галузі інформаційних технологій.
80. Інноваційні технології й активізація дослідницької діяльності.
81. Становлення основ гуманітарних наук і нова парадигма гуманітарного знання.
82. Постнекласична раціональність і особливості сучасної науки.
83. Інформаційні технології і сучасний світ: гуманістична свідомість як вимога сучасності.
84. Вплив інформаційних технологій на розвиток науки.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес з дисципліни «Філософія науки» забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, викладачами кафедри видано:

1. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Філософія науки: навчальний посібник. – Хмельницький: ХНУ, 2018. – 366 с.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Добронравова І. Практична філософія науки. Київ: Університетська книга, 2023. 352 с.
2. Карівець В., Кадикало А. Сучасна філософія науки: теми й проблеми. Львів: Новий світ-2000. 141 с.
3. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Філософія науки. – Хмельницький: ХНУ, 2018. 366 с.
4. Філософія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко В.Л. та ін.; за ред. Добронравової І.С. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.
5. Філософія науки і культури. Словник /за ред. Н. Хамітова. – Київ: Центр учбової літератури, 2024. 438 с.

ДОДАТКОВА:

1. Антологія сучасної філософії науки, або усмішка ASIMO / за наук. ред.: В.П. Мельник, А. С. Синиця. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 568 с.
2. Академічна доброчесність і проблема її дотримання та пріоритетного поширення серед молодих учених /за заг. ред. Н.Г. Сорокіної. –Дніпро: ДРШДУ НАДУ, 2017. 169 с.

3. Вихрущ В.О. Козловський Ю.М. Метод та методологія наукової діяльності. – Львів: вид. Львівської політехніки, 2020. 333 с.
4. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Філософія науки: військово-промислові інновації. Київ: Університет «Україна», 2022. 262 с.
5. Максюта М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез. – Херсон: ОЛДІП-плюс, 2020. 307 с.
6. Мельник В., Семенюк Е. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Вид. 3-тє, випр. та допов. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
7. Методологія наукового дослідження: підр. / О.Г. Данилюк, О.П., О.П. Дзьобань. – Харків: Право, 2023. 488 с.
8. Палагнюк М. М. Філософські проблеми наукового пізнання: конспект лекцій. - Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 81 с.
9. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Етичні виміри наукової діяльності // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2022. Вип.35. С.39-43.
10. Рубанець О. Філософські проблеми наукового пізнання. – Суми: Університетська книга, 2019. 229 с.
11. Ханстантинов В.О. Філософія науки: курс лекцій. — Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с.
12. Штанько В.І. Філософія і методологія науки: навч. пос. – Харків: ХНУРЕ, 2017. 177 с.
13. Mizrahi M. The History of Science as a Graveyard of Theories: A Philosophers' Myth? // International Studies in the Philosophy of Science. 2016. 30 (3). P.263-278.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Електронний університет:

1. Модульне середовище для навчання (розміщені усі необхідні матеріали з дисципліни, в тому числі тестові завдання для поточного та семестрового контролю знань). Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnua.edu.ua/course/view.php?id=5219>